

Stroj.

Črtica. Spisal Fr. Strnad.

aj se hoče, bil je malce čuden človek, ta Meden — plah, molčeč, zaljubljen v samoto . . . A ni bil, kakor bi se dalo sklepati iz teh njegovih svojstev, kak zakrknjen sovražnik človeškega rodu — za kaj takega je bil pač še premlad! Nasprotno, kadar se je razvnel in je govoril, je celo rad poudarjal, da je v človeku nekaj višjega, božanstvenega, in bil je prepričan o tem, kar je govoril. Po tihem se je često divil človeškemu duhu in smatral ga je za atom one čudesne, zagonetne sile, ki je izvor vsemu bitju, vsemu gibanju in razvijanju. Ali dočim je nekatere izumke človeškega duha odkritosrčno občudoval, se jih veselil, naslajal se ob njih, se z drugimi nikakor ni mogel sprijazniti, čeprav so bili morda hasnovitejši, človeštvu potrebnejši od onih, njemu priljubljenih. Bil je mehka, sanjava, sentimentalna duša — človek, ki ni prišel o pravem času na svet. Vse njegovo mišljenje in čuvstvovanje je bilo nemoderno, anahronistično. Spadal je v tiste čase, ko je človek srkal še vso svojo moč iz golih prsi matere narave, ko nista v življenju gospodovala še niti par, niti elektrika . . . In to je bilo napačno, dasi se on tega ni zavedal! . . .

Bil je mehka, sanjava duša, in to v dobi, ko se je razvil nadčlovek, ni moglo biti koristno . . .

Karakteristično zanj je dejstvo, da se je prav po otročje veselil, če je videl visoko gori pod sinjim nebom jastreba, a ostal je popolnoma ravnodušen, če mu je govoril kdo o tehnični popolnitvi zrakoplova. Šumljanje vetra, mrmljanje studenca — to je bila godba njegovim ušesom, a pisk stroja mu je provzročal strah. Lepa pesem, lepa slika ali stavba, dovršen kip — to ga je vzradoščalo, osrečevalo, iznajdbe praktičnega pomena je cenil malo ali jih celo mrzil. Mimo kake tvornice ni nikdar šel, da bi ga ne bila izpreletela zona — ne samo zaradi hrupa in ropota, ki je prihajal iz nje in katerega njegovi nežni, menda bolehní živci niso prenašali — ne, tvornica s tistimi visokimi dimniki, iz katerih se je valil vedno tak črn, smrdljiv dim ter zakrival očesu blagodejno vedrino azurnega neba, mu je bila že sama na sebi nekaj groznega. Ker se je spomnil pri tem

vselej tudi še delavcev-trpinov, so se ga lotevala tem neprijetnejša čuvstva, kajti bil je jako, usmiljenega srca . . . in tudi to je bilo menda napačno.

Takozvani napredek človeštva je motril z velikim skepticizmom. Bil je uverjen, da je izumel človek premnoge stvari v lastno poniževanje. Kajti kaj je človek poleg stroja? Ne mar suženj? Dokler je človek služil človeku, je bilo še upati, da zmaga ljubezen in zbliža gospodarja s hlapcem, zdaj, ko se je vrinil med njiju stroj, so bila izpodbita tem nadam za vselej tla . . . Odkar vlada vsepovsod stroj, je prepad med gospodarjem in hlapcem večji nego kdaj poprej, delavec je zdaj dvojen suženj . . . on ni samo sluga gospodarja, ki ga plačuje, ampak tudi sluga stroja, kateremu mora streči, katerega mehanizmu mora klanjati svojo voljo. Ah, biti sluga takega mrtvega, brezčutnega stroja . . . kako nevredno za človeka! . . .

Take so bile Medenove ideje . . . In bilo je čisto logično, da je sočuvstvoval z bednim delavskim stanom. A čudno je bilo da navzlic temu ni bil prijatelj one poezije, ki je bila nekaj časa tako v navadi in ki si je bila izvolila za predmet delavca in njegovo prizadevanje, da bi se popel do vrednejšega življenja. Mrzela mu je ta poezija zaradi tega, ker se ji je le preveč poznalo, da svojega izvora nima v čutečem srcu, da je puhla in prazna, in zaradi tega, ker je bil prepričan, da bi velika večina teh poetov, ki so opevali delavčevo bedo, navduševali se za njegove pravice, ne bila niti gumba žrtvovala, ako bi bilo treba dejansko pokazati ljubezen do onih izkoriščanih in teptanih milijonov . . . Njegovo srce je toplo čutilo; bilo je vneto za blagor človeštva; po njegovih nazorih bi res morali biti vsi ljudje enaki, pred vsem pa bi morali biti vsi ljudje svobodni, nezavisni . . . In ker si ni mogel misliti večje nesvobode od delavčeve, ki je prisiljen gotovo število ur nepremično stati ob stroju in vse svoje misli osredotočevati nanj, vse svoje giblaje uravnavati po njem, je sovražil v globočini duše vse stroje tega sveta . . .

V tej njegovi splošni, že nekoliko patološki razpoloženosti je morda iskati vzroka, da se nekaterih predmetov v srednjih šolah ni mogel in ni mogel učiti. Vobče je bil dober dijak, a matematika in nekatere partije fizike so ga morale. Ko jim je profesor fizike razlagal lokomotivo, mu je zasmrdelo po tistem gostem, umazanem olju, s katerim mažejo strojeve dele, zasmrdelo po tistem črnem, dušljivem dimu, ki prihaja stroju iz dimnika. Ne enega ne drugega duha ni mogel prenašati. In ker se tistih iluzij ni mogel iznebiti niti med učenjem, se je učil takih stvari z veliko nejevoljo, pa tudi

težavo. Včasih sicer ni mogel zatreti nekega občudovanja do vseh teh iznajdb, morda, ker si je bil v svesti, da bi se tak ali podoben izumek nikdar ne bil mogel izcimiti v njegovi glavi, a ogreti in navdušiti se zanje vendar ni mogel. On se je še vedno rajši vozil s konji nego z železnico in ljubša mu je bila vožnja v čolnu po jezeru nego na parniku po morju . . .

Zato si je bil odmenil tudi poklic, v katerem bi mu ne bilo treba ne številk, ne mehanike, niti ne tistih grozljivih kemičnih znamenj, katerih učenje je bila zanj prava tortura. Čutil je v sebi poetiško žilo . . . pesniško nadarjenost in na ta svoj dar je zidal zlate gradove . . . na tem temelju si je zasnoval prihodnost polno razkošja in polno prelestne lepote . . .

* * *

Prvi boj s strojem je prestal pri maturi, trčila sta tistikrat, kakor bi se reklo, prvič vkup, a že takrat se je pokazalo, da je stroj močnejši od njega, kajti povozil ga je! — Radi njega ni dobil zrelostnega izpričevala . . .

Eh, od tedaj je sovražil vse te vražje stroje še bolj.

Čudna smola to, ki jo ima toliko dijakov, da jih vpraša profesor baš tisto, česar se jim naučiti ni ljubilo in hotelo. No, on bi se v sestavo lokomotive ne bil mogel poglobiti, če bi bil imel tudi najboljšo voljo, kajti preveč mu je stvar mrzela in tudi talenta ni imel za take stvari. In ravno to, ravno to vprašanje ga je moralo zadeti in ga pokopati, ravno to vprašanje, ki se ga nikdar učil ni. Ko jim je profesor, menda v sedmi šoli, prvič razlagal parni kotel, je bil bolan — spominjal se ni zdaj več, je li bil zaradi tega obolel, ker mu ni ugajala tista lekcija, ali pa se lekcije ni naučil, ker je bil res nekoliko bolan — skratka: tiste lekcije ni znal in naučil se je tudi na koncu leta ni, ko je izpraševal profesor vso fiziko, ker mu je bilo zmanjkalo časa za to. Še manj časa pa je imel ob maturi in umevno je, da se te stvari tudi za maturo ni učil. Ker je bil prej dvakrat srečno odšel nevarnosti, je po tihem upal, da se izteče tudi tretjič vse dobro. Ali če je tudi res, da gre v tretje rado, je baš tako res, da ga ni pravila brez izjeme. Če je kdo pod nesrečno zvezdo rojen, če je komu sreče dar klofuta, pa se spotakne na še tako gladkih tleh.

In on se je spotaknil in je padel.

O ti kleti, kleti stroj! Kako ga je črtil! A zamerili so se mu tudi profesorji, ki so bili tako malenkostni, tako smešno malen-

kostni! Občutil je kot krivico, da niso vpoštevali prirojene mu mržnje do gotovih predmetov in da se niso ozirali na njegov pesniški talent . . .

In to menda po pravici!

A ne samo, da se profesorji za take stvari niso zmenili, so postopali, kakor se je zdelo njemu, celo izredno strogo z njim. Vreči ga zaradi take stvari! Kaka omejenost v nazorih, kaka tesnosc, kaka zmedenost v pojmi, proglasiti koga na podlagi takih ničevih dejstev za nezrelega!

Ah, kaj je brigal njega tak parni kotel, kaj ga brigal tisti sopihajoči železniški stroj, njega, čigar duh je stremil v zračne višave, čigar srce je vibriralo v slutnjah o večnih resnicah, čigar prsi je polnilo hrepenenje po cvetnih livadah rajske poezije!

On, ki so v njem dozorevali tako grandiozni načrti, pa da bi ne bil zrel, samo zaradi tega ne zrel, ker ni vedel stvari, ki ga čisto nič zanimala ni in glede katere je bilo popolnoma vseeno, jo je li vedel ali ne! . . .

Nekamo čudno mu je bilo ob misli, da mu je zaprta pot na vseučilišče, kjer je hotel posvetiti vse svoje moči študijam, ki so prižale njegovemu srcu.

Posebno žilav in grčav pač nikdar ni bil. Zadostovala je majhna nezgoda, da je začel omahovati, kajli zdaj, ko je videl tako neusmiljeno uničene svoje načrte . . . prekrižane svoje namere . . .

Kaj naj začne . . . kam naj gre? Ali naj iznova poskuša srečo, ali naj se še dalje uči stvari, muči s predmeti, ki so se mu tako gabili, ki jih je tako sovražil? . . .

Njegova narava se je upirala temu z elementarno silo. Tudi poniževalno se mu je zdelo! Ali kaj potem? V semenišče bi lahko šel. Misel je bila v enem pogledu mikavna. Koliko bridkih ur, koliko odreke, koliko stradanja in pomanjkanja bi ga čakalo, če bi šel na vseučilišče — tu pa se je brez mature lahko usedel za polno mizo. Brez skrbi, brez posebnega truda bi mu tu lahko teklo življenje; ne bilo bi mu treba kratiti si spanja, niti ne v borbi za vsakdanji kruh uničevati si zdravja. Zapeljiva misel! Z osemnajstim letom že pod mirno streho in po preteku par let — izobilje celo življenje in vrhu vsega še pravica, dvigati se nad vse stanove! Čudil se je, da niso semenišča bolj prenapolnjena. A potem je potrkal na svoje srce in zardel . . . Da, ko bi ne bilo prepričanja, tistega svetega prepričanja! Sicer je poznal ljudi, ki so nocoj še kleli in se pridušali na čudne načine, a drugi dan so šli v teologijo

— in srečni so bili in dobro se jim je godilo! Ali on — ne, — kaj takega storiti, kar bi se ne dalo spraviti v skladje z njegovimi nazori, kar bi se ne bilo strinjalo s pojmom, ki ga je imel on o poštenosti, on ni mogel in ni hotel.

Ne, v teologijo ne! A drugam — kam drugam? . . .

Od svojih staršev, ki so bili revni in ki ga že sedaj niso podpirali, se ni imel nadejati nobene podpore. A drugi — kdo drugi naj bi mu pomagal? . . . Čim bolj je preudarjal, čim bolj je razmotrival svoj položaj, tem bolj ga je postajalo strah, tem manj je vedel, kam in kako.

Toda potem mu je prišla hipoma tolažilna misel! Spomnil se je, da je talent, in sladak mir mu je legel na srce. Ohrabil se je in hkratu ga je obšla spet samozavest.

„Nisem najrevnejši navzlic vsemu!“ si je dejal. „Če se ves svet zakolne proti meni, mojega talenta, mojih zmožnosti mi vzeti ne more!“

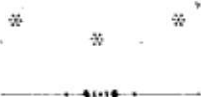
Talent — zmožnost!

Prsi mu je napolnilo razkošje in obšlo ga je nepopisno navdušenje. Z vnemo, ki je bila podobna strasti, je šel na delo. Hotel je napisati nekaj lepega, velikega, nekaj, kar bi bilo vzbudilo splošno pozornost, kar bi mu bilo priborilo splošno spoštovanje in priznanje. Ha, kako ga je osrečevala zavest, da bode imponiral . . . imponiral nemara celo tistim profesorjem, ki ga niso smatrali za — zrelega.

Ah, kaka osveta! Uvideli bodo in . . .

No, in prisluži si s tem tudi toliko, da bo živel! Če se prežive s peresom drugi, zakaj bi se on ne? Na delo torej! . . .

(Dalje prihodnjič.)

Pramorje.

Morje, morje, očetovsko pramorje,
 duša silna, brez meje razlita,
 v smrtnotežke sanje zavita,
 brez zvezd srebrnih, brez solčnega dne!
 Morje, morje, matuška solzna ti!
 Vzkipi in vzpolji in sanje preženi,
 in zmagonosno bučeče se zapeni,
 v svoje valovje vse zemlje zavij!

Vladimir.

Stroj.

Črtica. Spisal Fr. Strnad.

(Dalje.)

početka je šlo nenavadno dobro. Misli so mu prihajale trumoma in gladko mu je teklo pero po papirju. Bil je samega sebe vesel. Par dni se je kar samo pisalo. Nikdar še ni bil tako prepričan o svojem talentu kakor zdaj. Sicer so se bili tudi drugi že pohvalno izrekli o njegovi nadarjenosti. Ko je bil poslal nekoč uredniku nekega leposlovnega lista nekoliko pesmi, mu je odgovoril v listnici: „Ako nas vse ne vara, ste pristen pesniški talent! . . .“

Pesmi sicer urednik ni dal natisniti, ker niso bile še dovolj opiljene, a že ta sodba je veljala nekaj! Vendar so se ga včasih lotevali dvomi — v hipih, ko se mu ni hotel razvneti v prsih oni sveti ogenj, od katerega mora biti prešinjena vsaka beseda, da učinkuje in da ne ostane neplodna in mrtva. Zdaj pa je oni žar mogočno plamtel v njegovih prsih; vse, kar je zapisal, se je iskriло duhovitosti, v vsakem stavku so se čutili topli utripi njegovega srca . . .

Vedel je: to bode nekaj . . . vedel, da se s tem proslavi! . . .

Dva, tri dni je šlo tako, četrti dan pa je začel oni ogenj pojemati. Moči so mu polagoma pešale in odrekle so mu baš v trenutku, ko bi jih bil najbolj potreboval. Čutil je, da bi jih moral izpodbuditi in prisiliti k izredni energiji, če bi hotel dovršiti, kar je nameraval, če bi si hotel priboriti priznanje, po katerem je hrepenel. A niso se dale, njegovega duha peruti so bile hkratu kakor strte, čutil se je hkratu nezmožnega, dati svojim čutom primerne izraza.

Začel je preudarjati. Tudi to slabo lastnost je imel, da je rad preudarjal. Preudarjal je, odkod to, in prišel je resnici na sled.

Ostalo mu je bilo le malo denarja in živel je slabo. Poleg tega ni mogel spati vsled hrepenenja, da bi dokončal srečno, kar je začel. Bil je utrujen, oslavljen, izmučen telesno in duševno. To je bilo naravno in tudi uvideval je, da je naravno, a občutil je bridko, da se ta resnica ni dala spraviti v skladje z njegovim dosedanjim naziranjem. Ali je umetnost, poezija res kakor cvetje, ki poganja samo, če se mu streže, priliva — morda res kakor zelišče tam na

polju, ki ne uspeva, ako mu ni dovolj vlage? Ali je človek res samo tako nekak — parni stroj? . . . Brrr! Zazeblo ga je! — Čul je toliko o umetniški bedi, da si skoro misliti ni mogel umetnika, živečega v izobilju. Zdaj pa je čutil sam na sebi, da bi delal vse laglje, ako bi ga venomer ne motil tisti nasilni krutež pod njegovimi prsmi doli. In zdaj je tudi znal, da je to bridka ironija, če trdi kdo, da je beda pospešiteljica umetnosti! Bil je uverjen, da bi se bili vsi oni, ki so stradali, pa so vendar ustvarili kaj velikega, popeli še mnogo više, če bi bili imeli, česar treba za brezskrbno življenje, uverjen pa tudi, da je vsa slava na svetu krivična, ker bi se morale vpoštevati razmere, v katerih je kdo kaj ustvaril. In prišle so mu na misel še druge reči, ki so razmajale dosedanje njegove nazore, užalostile ga in potrle. Če kdo piše in pesni, da si zasluži s tem svoj vsakdanji kruh, kakor je delal zdaj on, kaj je potem umetnost? Ali se more potem še trditi, da je umetnost sama sebi namen? Ali ni mar umetnost spričo takih dejstev samo posebne vrste rokodelstvo? . . .

Pa tudi do filozofskih razmotrivanj ga je dovedel njegov položaj . . .

Če hoče človek duševno delati in ustvarjati, mora jesti in piti. Čudno! Ali ni dokaz to, da sta materija in duh eno in isto? In ni morda materija vse? Iz tistega zrna, ki je vzknilo na polju, se porodi pozneje misel človeška . . .

Ha, kako čudno . . . kako čudno!

In tako je izvajal še dalje, a zaključki, do katerih je došel, so ga vznemirjali, navdajali ga z neprijetnimi čuvstvi. Spoznal se ni več prav . . . Bil je zdvojen, sprt sam s sabo . . .

Zdaj prvič se mu je zamerila tudi boginja petja . . . Da mu je postala nezvesta baš v odločilnem trenutku, ko je nedostajalo le še malo, da bi si bil ovenčal glavo z lavoriko, to ga je užalostilo in raztogotilo. Ozlovoljen je vrgel pero od sebe, a s tem, kar je bil napisal, je zakuril peč . . .

Ne, če ni umetnost nič drugega — potem raje nič! Čemu bi se izdajal pred svetom za nekaj, kar ni bil in kar ni mogel biti ni on ni kdo drugi! Ha, umetniki — kako sleparstvo! Rokodelci, sami rokodelci in kruhoborci! . . . — Eden z motiko, drugi s peresom! . . .

A sčasoma ga je minila ta sentimentalnost. Njegova sredstva so se ničila z vsakim dnem. Prodal je bil že nekaj obleke, dasi je ni imel preveč, prodal tudi nekoliko knjig, od katerih se je ločil s krvavečim srcem. In bližal se je dan, ko ne bi bil imel ničesar več.

Spričo takih okolnosti je začel razmotrivati svoj položaj trezno in razum mu je nadvladoval bolj in bolj srce. To se je sicer upiralo, to je vztrajalo pri svojih zahtevah, toda moralo se je pokoriti! . . .

Ako vsi drugi delajo tako, ako vsi drugi pišejo za denar ter se potegujejo za čim večjo nagrado, zakaj ne bi delal on tako? Če so že vsi rokodelci, pa naj bo še on! . . .

In prijel je iznova za pero in pisal. In čudno: pero mu je teklo zdaj brez tistega navdušenja, brez tistega svetega ognja. Pisal je in čital, pa čudil se, da se čita vse, kar je napisal, tako gladko. A čutil je, da je v teh izbranih besedah, v teh gladkih stavkih, v teh krasno zgrajenih perijodah mnogo nepristnega, neistinitega, hlinjenega in ponarejenega, in bilo ga je sram. Toda potem zopet se ga je lotilo neko zlobno veselje, da bode varal ljudi. Ha, slavili ga bodo in povzdigovali, umetnika ga bodo nazivali in ljubimca muz ga bodo imenovali, poveličevali ga bodo kot genija in kdo ve, kaj vse — a on ni nič drugega nego navaden rokodelec! Morda še slabjši nego rokodelec! . . .

Vsak dan se je usedel ob določeni uri k mizi in pisal je določeno število ur. A kadar je prišel določeni čas, je odložil pero in vstal. Skoro mehanično se je godilo vse to. V istini, kakor stroj se je zdel sam sebi, ki teče in dela enakomerno, kakor stroj, ki ga treba namazati od časa do časa in mu dati kuriva, da se ne ustavi . . .

Jed in pijača — kaj sta, če ne tako kurivo in mazilo? . . .

Gomezelo mu je neprijetno preko hrbtenice ob takih prozajskih mislih, a delal je dalje . . . enakomerno . . . vsak dan določeno število ur . . .

Ko pa je delo končal, mu je obvelo srce nekaj kakor veselje. Čutil se je srečnega . . . Kaj pa, ko bi bilo to zadovoljstvo tisto, zaradi katerega ustvarja, se trudi in dela umetnik? Potemtakem bi bili umotvori vendarle otroci ljubezni, a ne kramarsko ali tržno blago! Z neko čudno slastjo bi bil rad pritegnil tej misli, ko se ga lotijo zopet dvomi in se mu zmede v glavi tako, da ni mogel razsoditi, je li vesel zgolj zaradi dela svojega, ali pa morda, ker je menil, da dobi za svoje delo denarja in da bode zdaj za nekaj časa konec bedi in pomanjkanju . . .

„Eh, kdo ve, res! . . .“ je dejal sam pri sebi.

A ravnodušno je zavil nato svoje rokopise — bilo je več pesmi in ena novela — ter jih nesel na pošto. Zadnje novce je izdal za

to, da je pošiljatev priporočil. Raje bi si bil kupil kruha zanje, toda če bi se rokopis izgubil — kaka škoda, kaka nesreča zanj in naposled morda tudi za človeštvo! . . .

* * *

V noči po tistem ni mogel spati. Tisto tiho zadovoljstvo, ki ga je občutil, ko je bil po dokončanem delu odložil pero, se je polagoma razpršilo in na njegovo mesto je stopil mučen nemir. Dokler je imel rokopise v rokah in mu je bila dana možnost, izpremeniti še kaj v njih, je bil prepričan, da morajo ugajati takšni, kakršni so. Pozneje pa, ko te prilike ni imel več, se je spomnil na to in ono, kar se mu je zdelo, da bi bil moral še popraviti, in v svoji razburjenosti si je domišljjal napake, katerih v njegovih rokopisih niti bilo ni.

Nestrpno je čakal naslednje dni odločbe. In pri tem že zopet ni vedel, mu li provzroča to nestrpnost bolj skrb, da ne bi imel od svojega dela onega gmotnega dobička, katerega je pričakoval in od katerega je bila zavisna bližnja prihodnost, ali pa strah, da bi bile uničene njegove nade, ki jih je gojil glede svojega talenta. Ali čeprav si ni vedel pomagati iz teh in drugih dvoj b in čeprav ga je često zapuščala njegova samozavest, je vobče vendar prevladovalo v njem prepričanje, da mu ne izpodleti in da se mu izpolnijo upi v enem in drugem oziru. Včasih se je tako zapletel v misel, da se mu izteče vse po volji, da je delal že dalekosežne načrte za bodočnost. Z denarjem, ki si ga zasluži, in s slavo, ki si jo pribori — ha, česa ne doseže vse lahko?! Če bode videla tista ponosna Ana vse to in če bode potem še sama čitala — kdo ve . . . kdo ve, če ne predrugači še svojih nazorov, če se še ne premisli — kdo ve, če ji naposled vendar ne vzplamti srce zanj!

V hipih, ko so mu take otročje sanjarije zatemnjevale spomin in razum, je bil nepopisno srečen! —

Toda, ko bi se le že odločilo, ko bi le že bil odgovor tukaj! . . .

Vedel je, da ni možno, da bi tako naglo došlo obvestilo, pa je vendar že drugi dan ves nervozen pričakoval pismo. Eh, morda pa je urednik rokopis takoj pregledal — kaka pesem se hitro prečita in presodi — in če mu je stvar ugajala, če je izprevidel, da se mu ponuja nov talent, zakaj bi se ne usedel takoj ter ne napisal par vrstic v odgovor? V svoji razgreti domišljiji je celo že vedel,

kako se bo glasil ta odgovor, kako ga bo zahvalil urednik za poslane mu stvari ter ga prosil, da mu pošlje še drugih . . .

Bil je kakor pijan in pričakati ni mogel, da pride čas, ko se je imel zgласiti pismonoša. Ali določena ura je odbila in poteklo je še precej minut, pismonoše pa ni bilo. Vendar ni obupal. Mogoče, da se je kaj zakasnil. Stokrat je skočil k oknu in od okna, a ob vsaki stopinji, ki se je začula zunaj na stopnicah, mu je zatrepetalo srce . . . Zdajpazdaj se odpro vrata, zdajpazdaj mu izroči pismonoša pismo . . .

Ali ni ga bilo . . .

Naposled je sam uvidel, da je bilo nespametno, nadejati se že danes odgovora. Tolažil se je s prihodnjim dnem. Toda tudi drugega, tretjega in četrtega dne ni bilo nikakega glasu. Pismonoše, ki je prihajal sicer skoro vsak dan v hišo, zdaj kakor nalašč niti na izpregled ni bilo, tako da je že vse mogoče sumil in domneval. Kaj, če bi se bil njemu namenjenega pisma kdo polastil! Mogoče, da mu je poslal urednik že naprej nekoliko honorarja, hote ga na ta način navezati nase, pa da je kdo zasledil denar in si ga pridržal! . . .

Njegova razburjenost je rasla od dne do dne in bilo mu je, kakor bi se ga lotevala vročinska bolezen. Bil je gladen, kajti v zadnjih dneh skoro ničesar ni jedel . . .

Izposodil si je bil nekaj malega pri gospodinji, a zdaj se niti njej ni upal več reči. Izstradan že od prejšnjih dni je imel nov dolg dan pred seboj, a v žepu ničesar . . .

Če pismonoše še danes ne bo?

Naslonil se je na okno in zrl na cesto. Tresel se je od slabosti in vznemirjenosti. Pred očmi so mu plesale črne lise, in če bi bil šel najboljši njegov znanec spodaj, pa bi ga bil težko spoznal. Toda pismonošo je dobro razložil. Videl je njegovo uradno obleko, videl torbo ob strani. Zavil je v ulice . . . Ali zavije tudi v hišo? . . . Prav pred vrati se je ustavil in se pomudil nekoliko. Njemu so se zdeli ti hipi cela večnost. A potem je stopil v vežo. Prav gotovo — imel je pismo zanj! Planil je ven . . . Po lesenih stopnicah so se že čule hreščeče stopinje. Strpeti ni mogel, hitel je pismonoši nasproti in od daleč že je molil roko proti njemu. Toda pismonoša je pripomnil s kruto hladnokrvnostjo: „Nič za vas!“ ter odhitel mimo njega . . .

Omahnil je skoro. Naslonjen na držaj je stal in strmел, strmел in kar načuditi se ni mogel. Počakati je moral, da se mu umiri

srce, predno je mogel zopet po stopnicah navzgor. Prišedši v svojo sobo, se je vrgel na trdo, oguljeno zofo — edina udobnost njegovega revno opremljenega, tesnega stanovanja — položil si sklenjene roke pod glavo ter zamižal. Ležal in mižal je tako celo uro, kakor bi se bal pogledati okoli sebe. Sram ga je bilo, dasi ni vedel česa, in pozabil bi bil rad, pozabil vse to, kar ga je obdajalo, kar se je bilo zgodilo . . . zasanjal bi bil rad lepe, razkošne sanje, ki bi ga bile zmotile, odtegnile ga grenki istinitosti. Ali tega že njegov lačni želodec ni dopustil! Oglašal se je čimdalje odločneje . . . vedno burneje je zahteval svojega deleža, kakor bi ne bilo v njegovem obližju srca, ki je imelo vse druge, vse druge potrebe. „Kak čuden stvor človek“, si je dejal, ko se je zmislil na to. Vse mogoče mu je prihajalo na um. Spomnil se je ljudi, o katerih je čul, da so živeli celo vrsto dni brez jedi, in se ošteval, da je tak slabič. A pomagalo ni vse nič. — On pač ni bil ustvarjen, da bi bil živel brez jedi! In zato se je moralo nekaj zgoditi, moralo . . .

Tedaj se spomni: „Čemu pa čakam pisma? Zakaj ne bi šel sam do urednika?“

Slišal je bil od nekoga, da je urednik dobrosrčen mož, človek, ki je v mladosti sam stradal in ki bode torej umel njegov položaj . . .

Nova moč ga prešine. Ena sama dobra misel, vzbujajoča mu up, ga je okrepila tako, da ni čutil nobene slabosti več. Skočil je pokoncu, vzel klobuk in odšel . . .

* * *

S tresočo roko je potrkal na vrata. Bil se jim je morda desetkrat približal, pa je zopet odskočil od njih. Naposled se je vender ujunačil in potrkal.

„Naprej!“

Pritisnil je za kljuko in stopil v sobo, da sam ni vedel kako. Kakor bi sanjal, se mu je zdelo.

Kar je imel še krvi, je bila menda vsa v njegovi glavi. Oči so mu bile postale mokre in po ušesih mu je bobnelo.

Urednik se je baš krepčal. Medena je zbolelo v drobu. Lakota ga je za hip premagala tako, da bi bil urednika ubil in se polastil njegove jedi. Toda storil ni ničesar, ampak strahoma in komaj umljivo se je predstavil in povedal, kdo da je . . .

„A, vi ste mi torej poslali tisto? . . . No, nič ne pravim, lep talent! Par pesmic je že stavljenih in se torej obelodanijo! Čestitam

vam! Za drugo se seveda še nisem mogel odločiti. Bodemo videli! . . .“

Meden je slišal samo začetek in mislil je, da je v nebesih. Kaj hoče še več, njegove želje so se izpolnile . . . njegove reči se tiskajo . . . zmagal je, rešen je! . . .

Toda ko je bil urednik vstal in mu s tem namignil, da se ne utegne dalje razgovarjati ž njim, se je nekaj grenkega, trpkega primesilo njegovemu veselju . . .

„Zakaj ne omenja nič honorarja?“ si je mislil. „Ali naj mu sam rečem? . . .“

Urednik ga je bil privedel s svojimi vljudnimi frazami že do vrat in bil je torej skrajni čas, da mu razodene svojo željo. Ali tedaj se mu vzbudi zopet stari ponos. Da bi prosjačil? . . . In da bi na ta način profaniral svojo umetnost? Ne! —

In šel je.

Zunaj pa ni vedel, kam bi se obrnil. Lazil je semtertja, slab in potr. Ponos se mu je bil hitro razpršil in z njim one hipne moči. Ko je zazvonilo poldne in so ceste oživele, mu ni dalo ostati v mesto. Vse je hitelo in drevilo domov ali v gostilno, on pa je zavil ven iz mesta na izprehajališče. Delavci v zamazanih oblekah so ga trumoma srečovali. Tudi oni so imeli vsak svoj košček kruha, samo on . . . samo on ga ni imel! — —

Ko je tako bežal izmed ljudi, ni gledal na to, kdo gre pred njim ali za njim. Hkratu pa se ozre na stran in poleg sebe zagleda urednika, ki ga je bil par ur prej obiskal. Tudi ta ga spozna in prijazno ga nagovori:

„Kam pa, kam?“

„Nič dobro mi ni danes in glava me boli, zato grem ven na zrak!“

„Najbolje, kar morete storiti v takih okolnostih!“

Meden bi se bil kmalu zasmejal, kajti te besede so se čule kakor dovtip. Šla sta še nekaj časa skupaj in se ločila.

Ta dobri urednik, ki je nekdam sam stradal, se ni spomnil, da gre človek opoldne obedovat in ne se izprehajati! —

* * *

(Dalje prihodnjič.)

Stroj.

Črtica. Spisal Fr. Strnad.

(Dalje.)

„železnici pojdi! Pri železnici bi ti mogel preskrbeti kako mesto, kajti tam potrebujejo baš zdaj mnogo uradnikov!“

Vedno iznova je čital te vrstice iz pisma, ki ga je stiskal med prsti. Prvič v življenju mu je bilo bridko resno. Vse tisto, kar ga je bilo zadelo dozdej grenkega, se mu je zdelo kakor šala . . . Pričakoval je od ujca denarja, malo podpore, a dobil je svet: „Pojdi k železnici!“

Le nerad mu je bil pisal — bratu svoje matere, nerad tem bolj, ker mu je mati pravila o njem, da je oduren človek in da ne pozna svojih. Pomišljal se je dolgo, ker se mu ni zdelo nič huje nego prositi; toda naposled se je uklonil sili in se ponižal. Opisal je bil svojemu sorodniku, edinemu, ki bi mu bil mogel pomagati, z živimi besedami vso svojo bedo . . . No, pa kaj je hotel več? Saj se ga je usmilil, saj mu je poslal — dober svet, svet, da naj gre k železnici! In še govoriti je hotel zanj! Zares — kaka dobrohotnost!

„Pojdi k železnici!“

Ironija! . . .

K železnici — on, ki ni mogel in ni mogel trpeti tistega hrušča in trušča, tistega cviljenja in piskanja, on, ki ni mogel prenašati niti dima, niti tistega smradu po premogu, on, ki je sovražil vse stroje tega sveta, v prvi vrsti pa tisto kleto lokomotivo, tisti grozni, sopihajoči stvor, ki je bil kriv vse njegove nesreče! . . .

„Pojdi k železnici!“

Kako enostavno! Oj ti blagi ujec! . . . Nehote si ga je predstavljal, kajti ni ga poznal po licu. Oj, to je bil gotovo flegmatik, kakor mu ga ni para! Njemu, pa dati tak svet! Kakor bi se to tako lahko zgodilo! . . . Pospravi svoje stvari, pa hajdi k železnici!

„Hahaha! . . .“ Naglas se je zasmeljal.

„Pojdi k železnici!“

Izvrstno res! . . . To se je čulo kakor povelje! „Pojdi k železnici!“ Toda on ni bil človek, ki bi si bil dal ukazovati! Ne, nikdar! K železnici ne in če bi tudi . . . Njegov poklic je bil drug,

on ni potreboval zdaj ničesar razen majhne pomoči toliko časa, da se odpro njegovemu talentu prava pota... da si pribori in izsili nekoliko priznanja!...

„Ne, k železnici ne!“

Z vso odločnostjo je poudarjal to sam sebi. Toda ko se je spomnil, da so njegovi pripomočki zopet pošli in da bi se moral približati gospodinja z novo lažjo, ga je izpreletela grozica... Sicer je imel prijateljev, ki bi mu pomagali morda... Saj je tudi on že marsikomu kaj dobrega storil. Ako je on kdaj imel, imeli so vsi, ki so bili okoli njega!... Za svoje prijatelje bi bil žrtvoval on svojo srčno kri. Goljufal, kradel bi bil, da bi bil pomagal iz stiske tistemu, ki ga je ljubil... Veselo je bilo okrog njega, kadar je njemu kaj žvenketalo po žepih. Marsikdo, marsikdo je bil, ki mu je bil dolžan, če bi ga bil hotel terjati... Toda on ni posojeval! Če je imel, je dajal!... In vendar, če bi komu potožil?... Zakaj bi ne bili tudi drugi taki, kakršen je bil on?... Ta in oni bi se mu morda lahko izkazal hvaležnega za to, kar mu je kdaj storil... Ali čudno, da so se ga prijatelji zadnje čase tako izogibali! Kakor bi bili vedeli, da...

Opustil je kmalu take misli... Bolela bi ga bila nehvaležnost in zato se je raje izognil nevarnosti. Samo gospodinja je bila še torej... Ali tej je obljubil, da ji baš kakor danes plača, zdaj pa naj bi zopet... In če bi se tudi izmislil kaj dobrega in jo premotil, da bi mu dala še par kron, kaj potem? Tako ne more iti dalje, to bi bilo lopovstvo!...

Pogum mu je upadel in tisti odpor, ki mu je ravnokar še tako dvigal glavo, ga je mineval. Odložil je pismo in žalosten je stopal semtertja po sobi.

Grenko čuvstvo mu je polnilo srce.

Bože mili! Zakaj, zakaj je tako na svetu in ne drugače... Zakaj ni življenje urejeno tako, da bi se vsakdo lahko usedal za polno mizo? Ah, kako bi se delalo, če bi človek ne imel takih skrbi, če bi mu ne bilo treba riti vedno za živežem kakor krtu pod zemljo!... Pa kdo bi mislil na kaj takega! Kdo bi se vdajal takim iluzijam. Človek je pač obsojen v to, da si služi v potu svojega obraza kruh! Ali vsaj svoj poklic naj bi si lahko vsakdo izvolil sam! Vsaj to, vsaj to!... Vsaj prosto gibati naj bi se smel človek!...

Delala se je že tema, on pa je še vedno hodil gori in doli. Druge večere je šel ob tem času ven, navidezno večerjat, nocoj je na to popolnoma pozabil. In ko je bilo že pozno in bi bil imel iti

že spat, je hodil še vedno, baveč se neprenehoma z eno in isto mislijo . . . zgražajoč se vedno zopet nad tem, kar ga je čakalo. Kajti uvideval je bolj in bolj, da so okolnosti močnejše od njega in da se bo moral ukloniti svetu, ki mu ga je namesto denarja postal njegov dobri stric . . .

Ha, imenitno! . . . „Pojdi k železnici! . . .“

Stoinstokrat si je ponovil še te besede, stiskajoč pesti, in vselej ga je pretresel mraz spričo zmisla in pomena, ki so ga imele zanj . . .

A ko je drugo jutro po kratkem, nemirnem spanju vstal, je bilo prvo njegovo delo, da je spisal prošnjo za mesto, ki mu ga je hotel nakloniti ujec.

Lagati ni mogel več. Pekla ga je vest in zdel bi se bil sam sebi kakor tat, če bi bil izvabil gospodinji z ničevimi pretvezami še kaj denarja. Več je ni hotel varati, hotel je biti poštenjak, pa naj se zgodi karkoli!

Njegov talent — ha, kdo se zmeni za talente! Njegovih stvari se je bilo res nekoliko natisnilo, a denarja mu ni poslal nihče. Pisal je bil uredniku, a ta mu je odgovoril, da se za „prvence“ ne plačujejo nagrade. Tolažil ga je s prihodnjostjo . . .

„Da, kdo se zmeni za talente!“

S pikrim čuvstvom je izgovoril te besede. Toda potem se je nenadoma domislil: „Talent — kaj pa je pravzaprav talent? Ali je morda kaka zasluga to? Si ga je mar sam dal — talent, če ga ima kaj? Ali ni smešno, da se tako slavi n. pr. Goethe? Slavil naj bi se raje oče njegov, slavila njegova mati! . . . In naposled, kdo more siliti ljudi, da priznavajo komu talent? Svobodni so! . . .“

Postal je hkratu ves ponižen . . . Meden ni imel samo te navade, da je mnogo preudarjal, ampak tudi dvomil je mnogo. Največ pa je dvomil o sebi. Včasih je bil velik in močan, cel orjak, drugičkrat zopet čisto majhen, slab in neznamen . . . Da se od tolažbe in upov ne da živeti niti ne od gole slave, to je vedel in vdal se je . . .

Spisal je prošnjo in jo odposlal . . .

* * *

Stvar bi bila smešna, če bi ne bila tako tragična. A ker je tragična, ni da bi se šalil človek . . .

Meden je bil v službi! . . .

Ni se mu izpolnila želja, ki jo je na tihem gojil, da bi mu prošnjo odbili! Sicer bi ne bil vedel, kaj in kako, če bi se bilo to zgodilo, toda vsaj izgovor bi bil imel! . . .

Ali dobri ujec se je bil potegnil zanj in zdaj je bil v službi! . . .

Prve dni je z nekim čudnim smehom na ustnicah zrl vsaki lokomotivi nasproti, ki se mu je bližala. Smehljal se je tako nekako kakor človek, ki si hoče s svojo prijaznostjo nakloniti koga, o katerem je prepričan, da mu je nasproten in sovražen, a tudi nevaren. Smehljal se je, kakor bi hotel reči tem neokretnim stvorom, ki so s svojim groznim hrskanjem in žvižganjem tako mučili njegova ušesa: „Kaj bi tako — saj smo vendar prijatelji!“

Smehljal se je morda tudi zaradi tega, ker ni maral, da bi vedel kdo, kako mu je pri srcu . . .

Smehljal se je skoro zadovoljno, a v dnu svoje duše je bil prepričan, da ne strpi nikdar dolgo . . . zdelo se mu je, kakor da bi se moralo zgoditi nekaj — nemara kak čudež . . . da se mora kar hipoma izpremeniti vse to, kar je bilo okrog njega, izpremeniti tako, kakor bi se prilegalo njegovim željam in prijalo njegovim sanjam . . .

Ta dolgočasna, z opolzkimi tirnicami preprežena, zadimljena ravnica pred njim se pretvori nemara v krasen vrt s šumečimi fontenami in šuštečimi alejami . . . ti grdi stroji s svojimi pošastnimi dimniki se izpremene morda v dražestna poslopja, v lepe vile . . . dimovi oblaki se razprše in jasno zvezdnato nebo razlije svojo milobo, svoj nebeški mir, svojo sladko poezijo nad ta prostor . . .

Toda dan je potekal za dnevom v moreči enakomernosti . . . stroji so hrskali, piskali in sopihali . . . okrog njega se je valil neprenehoma črn, umazan dim . . . na prsi mu je legal težak vzduh, da je mislil, zdajnzdaj ga zaduši in toliko zaželjene izpremembe ni bilo . . . Tedaj pa se ga je začela lotevati letargija, pollaščala se ga je neka brezupna apatija . . . Smehljal se je še vedno, toda ta smehljal je bil bridek in grenak . . .

Kakor jetnik se je zdel sam sebi, ki je obsojen v dosmrtno galere. Bilo ga je groza, kadar se je spomnil, da bode živ dan navezan na posel, ki ga je tako malo ljubil, ki mu je tako malo prijal, ki je bil v tolikem protislovju z njegovimi srčnimi potrebami . . . Ah, kam vse bi se bile rade dvigale njegove misli, kod vse bi se bile rade mudile, pa niso, niso smele! . . . Gibati so se morale vedno v tesnih mejah, gibati tako, kakor se giblje železnični voz vedno, vedno v enem tiru! . . .

Čital je nekoč, da prikujejo v Sibiriji nepoboljšljive zločince k samokolnici, tako da so noč in dan priklenjeni na predmet svoje kazni, čital tudi, da je to najhujše, kar more zadeti zločinca, in da vsi taki nesrečneži ali zblaznijo, ali pa končajo s samomorom . . .

Na to se je zdaj često spomnil in bilo mu je čudno tesno pri srcu ob takih mislih. Kajti tako, kakor so bili oni priklenjeni na kolovoznico, tako se je zdel sam prikovanega na te stroje, mazane z oljem, katerega vonja on ni mogel prenašati, na stroje, iz katerih se je valil neprenehoma tisti grozni dim, ki ga je tako dušil ter mu zakrival ono lepo sveže, sinje nebo, po katerem so tako koprnele njegove oči, katerega si je tako zelo želela njegova duša . . . Da, samo kos jasnega, čistega neba si je želel včasi . . . Ali ni ga bilo, ni ga bilo! Spomnil se je rudarjev, ki so še hujši jetniki, ki še bolj pogrešajo zlatega solnca. Ali to mu ni bilo v tolažbo . . . Še bolj se mu je stisnilo ob tem spominu srce . . . Zakaj mora biti tako? . . . Ah, ko bi bilo le že konec tega! Ali vsak dan, vsak dan je moral nazaj k tem kletim, sovraženim stvorom, za katerimi se je skrivala nevarnost, za katerimi je neprenehoma prežala gladna smrt! . . . Vedno zopet je moral nazaj k njim, in če ni bil pri njih, pa je moral misliti nanje in še ponoči se mu je sanjalo o njih! . . . Da, bil je priklenjen nanje kakor sibirski zločinec na kolovoznico in strah ga je bilo spričo tega dejstva! . . .

Odgovornost, ki mu jo je nalagala služba, je slonela kakor težka skala na njegovih prsih. Če bi se kdaj kak tak stroj zmislil, pa bi zavil v napačni tir ali pa krenil preko tira! Odgovornost pa bi zadela njega, samo njega! Ha!

Tresel se je kot šiba na vodi, kadar je tako preudarjal . . . In ta njegova skrb je postajala od dne do dne večja. Prišli so časi, ko je bil obupan, ko je trpel smrtne muke . . .

„Ah, nekaj se zgodi . . . prav gotovo se nekaj zgodi in jaz bom odgovoren, jaz bom kriv!“ Tako je tožil sam sebi in vzdihoval, a pomagati si ni vedel in znal.

„Nekaj se zgodi . . . nekaj se zgodi! . . .“

Strah pred tistim neizogibnim mu je stiskal srce in izžemal mrzel pot iz čela . . .

Bilo je grozno, grozno to! Saj je bil na milost in nemilost izročen takemu stvoru, ki ni čutil, ki ni mislil, pa vendar lahko učinil zlo! . . . Danes je še tu uradnik z mesečno plačo — jutri že ga morda zapro in obsodijo! . . .

Misel, da se pripeti vsak hip lahko kaka nezgoda, mu je postajala neznosna. Pri vsakem ropotu se je zdrznil in često se mu je zazdelo, da vidi brluzgati kri in zgibati se umirajoče dele raztrganih človeških trupel . . .

Da bi se potolažil in si pregnal strah, ki ga je mučil, je hodil včasih okrog kolegov, ki so bili starejši, bolj izkušeni v službi od njega, ter jih izpraševal, če so doživeli že kdaj, da bi bila trčila dva vlaka skupaj ali da bi se bila prigodila kaka druga nesreča.

Če so mu zatrjevali, da so nesreče na železnici primeroma redke, je bil nekoliko pomirjen. Ali dolgo ni to nikdar trajalo in iznova so se začeli dvomi, iznova se ga lotevali bojazen, strah in groza . . .

Nada, da se sčasoma privadi svoji službi, se mu je izjalovila. Privadil se je mehanično delu, katero je opravljal s skropulozno vestnostjo, a kake ljubezni do službe ni čutil v sebi, nasprotno mrzela mu je po mesecih baš tako kakor prvi dan in še bolj . . .

Njegovi predstojniki so bili izredno zadovoljni z njim in načuditi se niso mogli njegovi natančnosti, njegovi ambiciji. Po trikrat mesto enkrat se je prepričal o vsaki stvari. Da ga priganja k temu smrten strah, neka nevidna sila in da pri tem trpi, grozno trpi, tega ni vedel in slutil nihče. Vrnivši se včasih od obhoda v nadzorovanje mu izročnega železničnega tira, je začel hkratu dvojiti in sam sebi ni verjel, da je obhodil vse do določenega mesta, ali pa se mu je zazdelo, da si ni ogledal vsega s potrebno točnostjo, in tekkel je zopet nazaj . . .

Neki tovariš njegov, ki je bil opazil, da telesno peša, ga je nekoč opominjal, da naj opusti nepotrebna dela in pota. Priporočal mu je to iz dobrega namena, toda on ni zaupal nikomur.

„Privoščil bi mi nemara, da bi se kaj prigodilo, kadar sem jaz v službi!“

In še bolj je hitel, tekkel in se pehal, a dobrohotnega svojega kolega od tistih dob ni mogel več prav trpeti.

„Nekaj se zgodi . . . nekaj se zgodi! . . . In jaz bom odgovoren, jaz bom kriv! . . .“

Ta misel ga ni zapustila več.

Nekega večera pa se je res nekaj pripetilo. Lokomotiva od brzovlaka, ki je prihajal o polnoči, je podrgnila ob par voz pri miru stoječega tovornega vlaka ter jih dvignila iz tira. To je bila malenkost, škode ni bilo skoro nobene, a on si je domišljal, da je zakrivil zločin. Zatulil je, kakor bi se ga bile oklenile železne roke ter mu s silo iztisnile glas iz prsi.

„Saj ni nič! Smešno!“ so se norčevali tovariši iz njega. Toda on je videl kri, videl konvulzivno zgibajoče se ude razmesarjenih človeških trupel . . . Zaječal je še enkrat in se onesvestil . . .

Ha, ta stroj, ta pošast s tistimi rdečimi, krvavimi očmi, ki je prihajala tako prežeče vsako noč . . . saj je vedel, saj je vedel, da ga uniči! . . .

Poslej je občutil še bridkeje, da je suženj — suženj najnižje vrste! Ha, biti odvisen od takega brezčutnega stvora, ki ga vsak hip lahko pahne v nesrečo, vsak hip pritisne mu lahko pečat zločinca na čelo! Peklo in skelelo ga je v dnu srca, da mora on, človek s prosto voljo, s svojimi željami in s svojim vročim hrepenenjem — služiti taki mrtvi stvari in trepetati pred njo . . .

A včasih so se ga lotile čudne misli . . . zdelo se mu je, kakor da je ta stroj, dasi ga je ustvaril človeški razum in ga sestavile človeške roke, neko višje, živeče, njemu sovražno bitje, in tedaj ga je preobvladal vselej silen strah, tedaj se ga je polastilo neko nepopisno čuvstvo . . . obšla ga je slutnja, temna in strašna slutnja, da se vname med njim in tem sovražnikom njegovim nekoč boj . . . boj na življenje in smrt . . .

Primerilo se je, da mu je odleglo nekoliko, da so ga za hip zapustile grozne misli, da se je zavedal abotnosti svojih fantasmagorij, ali srce mu ni bilo nikdar brez skrbi. Oni vlak, ki bi bil povzročil kmalu nesrečo, mu ni dal spati. Tudi v nočeh, ko ni bil v službi, ki bi jih moral porabiti v to, da si odpočije, ko ni zadela njega nikaka odgovornost, je čakal nanj, in tudi v takih nočeh se je tresel po vsem životu, kadar se je bližal, vedno boječ se, da ne bi zagrmelo, da ne bi zadel kam — da bi se ne zgodilo tisto negotovo, a strašno . . .

Če se mu je naznanil vlak s svojim žvižgom, je planil k oknu in razburjenost se mu ni plegla, dokler ni obstal . . .

In potem šele, ko je zopet odšel, se je ulegel v posteljo. Zdaj se je pač srdil in jezil sam nase, zdaj je pač vedel, da uganja bedastoče . . .

„Kaj tebe briga, kaj se godi, kadar tebe ni v službi!“ tako je dopovedoval sam sebi in zaklinjal se, da se prihodnji večer pravočasno uleže in zaspi ter da se prav nič menil ne bo niti za ta niti za kak drugi vlak, pa naj jih trči kolikor hoče skupaj!

A ko je prišel zopet večer, je pozabil vseh sklepov, vseh obljub, lotil se ga je stari nemir in zopet je prisluškoval, kdaj zavriska stroj, in ko je prihrumel, je zopet skočil k oknu in ga hlastno odprl in zopet je zrl težko sopeč oni grozni pošasti nasproti . . .

Ah, bil je prikovan na to pošast in ni ga pustila iz svoje oblasti . . . bil je prikovan nanjo, kakor je prikovan sibirski zločinec na svojo samokolnico! . . .

Včasi se je bil s pestjo po čelu, kakor bi si bil hotel pregnati iz glave neumne misli, jokal je včasi in ihtel, a pomagati si ni mogel . . .

Bil je suženj, s težkimi verigami priklenjen suženj . . . človek, ki je izgubil nebeško prostost . . .

(Konec prihodnjič.)

* * *

Sonet.

Nasmehnila se mi je zlata vesna,
ivanjščice žare se po vrteh,
tajinstveno šuštel je v vrhah
iz daljnih krajev sapica objestna.

Ti deklica, čarovnica prelestna —
zagledal iskro v tvojih sem očeh,
krog mene trepeti razkošje, smeh
in žarkov polna mi je izba tesna.

Jetnik je koprnel v globoki ječi,
hitela mimo lin sta noč in dan
enakomerno — on ni vedel kdaj.

Pa prileti od juga ptič droban,
in njega spevi sladko hrepeneči
zanesli so v temnico zlati maj.

Petruška.

Oj te koravde rdeče.

Oj te koravde rdeče,	Dobro to vem, satanela.
ves tvoj vrat so pokrile!	Ali da enkrat ovijem,
Kakor verige goreče,	róke krog tvojega téla,
bodo roké mi vklenile.	rad vso svobodo zapijem!

A. Gradnik.

Stroj.

Črtica. Spisal Fr. Strnad.

(Konec.)

a, zdaj grem . . . tako daleč, da ne bom čul nobenega žvižga več!“

Veselja so se mu žarila lica, ko je pripovedoval to svojim kolegom.

Zdravje mu je bilo vedno slabše. Zdravniki so mu rekli, da si mora odpočiti.

Izprosil si je bil dopust in zdaj se je pripravljaj, da odide . . .

Bil je vesel, čeprav se neke skrivne skrbi ni mogel iznebiti, čeprav ga je tiščalo nekaj in ga morilo . . .

Pa to že mine!

„Ha, zdaj grem . . . zdaj si oddahnem enkrat! Zdaj grem tako daleč v stran, da ne bom ničesar videl, ničesar slišal o vsem tem! To bo življenje! . . .“

„Pa kam misliš iti, kam?“

„Na gore, prijatelji, na gore — na visoke vrhe, da bom bliže jasnemu nebu!“

In šel je.

Bil mu je zdravnik svetoval, da naj gre kam v samoto, v božjo naravo.

No, storil bi bil to tudi sam od sebe! Saj ga je tako gnalo srce, saj je imel tako neutešno hrepenenje, živeti nekaj časa daleč, daleč v stran od vsega, kar ga je obdajalo tukaj . . .

„Zdaj bom užival zopet enkrat svetlobo, užival čist, nepokvarjen zrak, užival oni svet mir, ki ga je odmenila narava v svoji dobrohotnosti človeku, a katerega odganja ta od sebe z vse mogočimi izumki svojega nemirnega duha!“

S temi besedami se je poslovil od svojih prijateljev in znancev, ki so ga čudno gledali ter zmajevali z glavo . . .

In šel je v gore!

Daleč ni imel do njih, kajti dvigale so se ob obeh straneh ozke doline, po kateri je tekel železnični tir. Nekaj časa je hodil po kameniti cesti, ki se je vila ob železnični progi, potem pa je krenil navzgor, v zeleneče bukovje. Kakor bi bil nastopil pot proti

nebesom, tako se mu je zdelo. Nobenega pravega smotra ni imel. Vzel je bil za dva dni jedi s seboj in nikamor ni imel namena priti, samo ubežati je hotel onemu neznosnemu hrupu in trušču, ki ga je tako grozno mučil . . . tistemu smrdečemu dimu, ki ga je tako dušil . . . oni strašni pošasti, ki ga je s svojimi žarečimi, krvavimi očmi tako sovražno gledala, kakor bi ga pogoltniti hotela . . . Nobenega smotra ni imel, hotel je biti samo nekoliko bliže tej sinji vedrini, ki se je tako vabljivo, tako sladko smehljala nad njegovo glavo, in stopal je pogumno više in više . . .

„Bože mili, če bi človek vedno mogel, kakor hoče, mogel, kakor mu v svojem nedoumnem hrepenenju veli srce! . . .“ je vzkliknil zdajpazdaj v svoji veliki sreči, postal malo in potegnil globokeje v se čvrsti gozdni zrak in prijetni vonj mladega gozdnega zelenja, po katerem so se zigravali zlati solnčni žarki . . .

Bilo je krasno. Kakor bi lil iz sinjih eterskih višav balzam nizdolu, tako je dehtelo in on je srkal, vlekel vase in se krepil. In zdelo se mu je, kakor bi z vsakim vzdihljajem rasle njegove moči, kakor bi postajal pri vsaki stopinji, ki jo je storil navzgor, bolj krepak, bolj čil, bolj zdrav . . .

„Bože mili . . . Bože mili . . .“

Kakor molitev so se mu izvijali ti vzdihi iz prsi. Vedno iskrenjši so bili ti vzkliki in vedno pobožnejši njegovi pogledi, ki jih je dvigal proti jasnemu nebu . . .

Vmes pa so mu prihajale misli, ki niso bile v nikaki pravi zvezi z njegovim splošnim razpoloženjem. — Godilo se mu je večkrat tako, da je v harmonijo njegovih čuvstev hipoma zabrnelo nekaj kot razglašena struna . . . da so se mu porodile misli, katerih ga je bilo strah . . . Vesel je bil in srečen, a kar hkratu se je spomnil službe, spomnil tistih toli sovraženih strojev in neprijetno mu je bilo . . . Kar zoper njegovo voljo so se mu snovale misli in kar same od sebe so delale najčudnejše zaključke. Pravzaprav sestoji ves svet iz samih strojev . . . tudi vsemir ni nič drugega nego en sam velikanski stroj, tisti čudoviti perpetuum mobile, ki ga do zdaj še ni mogel proučiti človeški duh, in zemlja in solnce in zvezde niso nič drugega nego deli tega stroja — vse, vse, en sam velik stroj, en sam velik mehanizem . . .

Stresel je z glavo in se ozrl naokoli, kakor bi se hotel iznebiti teh misli . . . —

Žolna je nabijala v bližini s svojim trdim kljunom po lubu. Plazil se je bliže k dotičnemu drevesu, da bi jo videl. Uzrl jo je,

ko je baš použivala svoj plen, do katerega se je bila pritolkla. Tudi ta pogled mu je bil neprijeten.

„Stvar požira stvar“, je pomislil, „a največji in najrafiniranejši požerun je človek! Vse stvarstvo ni nič drugega nego ena sama velika ironija! Naposled pogoltnejo tudi nebesna telesa drug drugo, močnejše slabejše, in ostalo ne bo nič drugega nego malo megle, a o človeškem duhu in o tem, kar je ustvaril, ne bo najmanjšega sledu . . . Če se izplača živeti? . . .“

A vzdramil se je iz teh obupnih misli, zamahnil je z roko in si rekel: „Kaj tebe to briga! Jutri in pojutrišnjem se še ne zgodi, a pozneje to tebe nemara ne bo več bolelo!“

In užival je zopet mehko pomlad, veselil se jasnega neba nad sabo, veselil se zlatih solnčnih žarkov, v katerih je trepetalo svetlo zelenje . . .

Z nekim čudnim oduševljenjem je stopal naprej . . . popenjal se više in više . . .

Štiri ure je že hodil tako, noge so se mu že šibile, čutil je, da je truden, toda odjenjal ni, dokler ni došel na vrh.

Srce mu je zadrhtelo v divni radosti. Daleč naokoli se je odprl svet njegovim očem, nič se ni stavilo nasproti njegovim željnim pogledom, tu ni bilo nič megle, nič umazanega dima — sama jasna daljina, samo vedro nebo . . .

In vse tiho . . . tako božanstveno tiho!

Zdrknil je na kolena, dvignil roke kvišku in razjokal se . . . —

* * *

Solnce se je nagnilo, on pa je še vedno strmел in gledal in se čudil. In srce mu je prekipevalo čuvstev, kakršna so mu včasih v otročjih letih polnila dušo . . . Solnce se je nagibalo, on pa je še vedno sedel in zrl in se čudil, da je svet tako nebeško lep, a čutil se še bolj, da človek tega ne vidi in da hlepeč po vse mogočem uživanju zameta najlepši užitek . . .

Kakor preroben je bil . . .

Solnce se je nagibalo . . . na zahodnem nebu so se pojavljale različne barve . . . okrog njega so se glasili ptiči in mlado listje je šelestelo, kakor bi si gozdni duhovi pravili bajne pravljice — on pa je sedel in sanjal in sanjal in hrepenel . . .

Nič ga ni motilo. Ptičje petje je v svojih otroških letih strastno ljubil in zdaj mu je budilo neko sladko domotožje, budilo mu

spomine na lepe dni prve mladosti, a rahlo šepetanje listja ga je navdajalo z neko tajno, sladko grozo . . .

Na nič ni zdaj mislil, samo užival je, užival . . . in se vdajal onim prelestnim sanjam, po katerih mu je vedno koprnela duša, a za katere ni imel nikdar, nikdar časa v svoji trdi službi . . .

Na nič ni mislil, samo sanjal je in pogrezal se v neko opojno nezavednost . . . Ali hipoma se zdrzne, kakor bi ga bila neusmiljena roka vzdramila iz sladkega spanja . . .

Preko neba je priplul temen oblak in zagrnil solnce. Nič ni bil zapazil, kdaj in odkod je prišel — kar nemudoma je bil tu, in zdelo se mu je, kakor bi bil orjaški gavran razprostrl svoje velike peroti ter zabranil solnčnim žarkom, da niso mogli prodirati več na zemljo.

Črna senca je legla preko gozda, drevje pa je zajechalo in se streslo, kakor bi se bilo zbalo preteče nevarnosti . . .

Neprijetno čuvstvo ga je prešinilo.

„Doli moram!“ je vzdihnil.

„Doli moram!“ je ponavljal in strah ga je bilo.

V somraku je šuštel drevje še skrivnostneje. — Ah, zdaj šele bi sanjal! Lotila se ga je želja, da bi legel, zaspal in pozabil . . .

Ali strah mu ni pustil!

Moral je zopet doli v dolino, zopet bliže hrupu in nemiru, bliže ljudem, ki so mu bili vsi tako tuji . . . Okrog njega je šumelo, skozi mlado vejevje je zvenela sladka, mameča pesem, vsak grm v njegovem obližju je dihal poezijo, a njegove misli so bile že drugje . . .

Z neodoljivo silo se ga je polastilo in vleklo ga doli v dolino. Grozna skrb se ga je lotila. —

„Doli moram!“ je viknil in planil pokoncu.

„Nekaj se zgodi, nekaj se zgodi! . . .“

Zašumelo je in završelo in presunljiv zvižg je pretresel zrak . . .

„Nekaj se zgodi!“

Kakor bi ga bil kdo davil, mu je prihajal glas sunkoma iz grla.

„Ne, to ni mogoče,“ je potem pomislil. „Tako daleč se ne čuje žvižg! . . .“ In vendar . . . Zbolelo ga je v glavi in v ušesih mu je zašumelo . . . Da, da, stroj je zapiskal! . . . Aj, kako mu je šlo skozi mozg! In že je videl tudi dim . . . Vse črno, vse temno je bilo okrog njega in vršenje in bobnenje je prihajalo bliže in bliže . . . Ha, skozi gozd buči in naravnost proti njemu drevi! . . . Kako to sopiha, kako to rohni in kako gleda . . . gleda s tistimi krvavimi očmi . . . Vsak hip, zdaj . . . zdaj bo tu . . .

„Hahaha!“

Na glas se je zakrohotal in oddehnil si je. Fenomen se je bil razpršil.

„Nič ni! . . . Saj tudi nič biti ne more! . . .“

Toda njegova duša je ostala vznemirjena. In komaj se je bilo jenjalo, pa se je začelo zopet . . . Iznova je zapiskalo, iznova je videl vstajati dim, iznova čul ropotanje in udarjanje in pod njim se je tresla zemlja, kakor kadar prihaja težko obložen vlak . . .

Na čelu so mu stale potne srage, a život mu je prešinjal grozičast mraz . . . Tresel se je v nepopisnem strahu . . .

Od hipa do hipa se mu je pojavila misel, da to ne more in ne more biti. Zasmel se je. Toda pred očmi se mu je stemnilo. Zopet in zopet je videl dim, tisti gosti, umazani dim, ki zakriva jasno nebo, ki odbija zlate solnčne žarke. Videl je, kako se je valil iz strojevega dimnika . . . oni žvižg se je ponavljal ter odmeval stotero iz gozda in zemlja se je stresla pod njim, da se je majalo drevje, da so se zibale skale okrog njega . . .

Ha, prihaja, prihaja pošast . . . Tam prihaja že s svojimi krvavimi očmi . . .

Nekaj ga je sunilo od tal . . . pahnilo ga . . .

„Ne, ne grem!“ se je uprlo v njem. In oprijel se je z obema rokama bližnjega debla, da bi se ubranil oni silni moči, ki ga je gnala nizdolu, gnala ga v suženjstvo nazaj. Ali njegov odpor je bil zaman . . . ona sovražna moč ni prihajala od zunaj, tičala je v njem, bila je del njegovega bitja . . . Sovražil je to silo, upiral se ji, a zatreti je ni mogel, ker bi bil moral sicer ugonobiti sebe . . . —

Mislil je, da je prost, a ona veriga, s katero je bil prikovan, se je bila samo raztegnila nekoliko, potem pa je njena prožnost hkratu popustila in čutil je zdaj tem huje, kako ga veže, kako ga drži in vleče nazaj . . . —

Pozabil je na dopust, pozabil na vse, samo služba mu je bila v misli . . . Z zavestjo, da je zanemaril svojo dolžnost, se je spustil v tek. „Nekaj se zgodi . . . nekaj se zgodi . . .“ Život se mu je kopal v potu, sapa mu je pohajala, a on je tekel, tekel, ne meneč se za zapreke, ne meneč se za to, da so veje trgale obleko ž njega, praskale ga po rokah in licih. Tekel je, kakor bi šlo za življenje tisočih in bi bilo samo na njem, da jih reši . . .

„Nekaj se zgodi . . . nekaj se zgodi! Brž, brž, dokler je še čas!“

In hitel je, hitel . . .

Ko je prihajal polnočni vlak, je bil že na mestu. Njegov kolega, ki je opravljal službo, ga je začuden vprašal:

„Kaj delaš pa ti tukaj? Mislil sem, da si že čez hribe in doline!“

„Pozabil sem nekaj in moral sem se vrniti,“ se je izgovarjal. Iztreznil se je bil hipoma in sramoval se je sam sebe.

Navsezgodaj drugega dne je odšel zopet s sklepom, da se ne vrne, dokler ne poteče dopust. Ali obljube ni držal. Zvečer je pribežal kakor prejšnjega dne, gnan od — samega sebe . . . In tako je vsak dan svojega dopusta prihajal in odhajal . . .

Bil je priklenjen, prikovan in bil je preslab, da bi bil raztrgal verige . . . razdrobil okove . . .

V službo pa se je vrnil naposled še bolj truden in izmučen, nego je bil pri nastopu dopusta . . .

* * *

Prve čase njegovega službovanja so ga držali pokoncu spomini . . . spomini in nade. Toda polagoma so zamrle nade v njegovem srcu in v njegovi glavi ni bilo več prostora spominom. Obvladala ga je bila popolnoma sedanost s svojo krutostjo . . .

Mislil je samo na to, kako bo vestneje opravljal svoj posel, kako bo odvrnil nevarnost . . . tisto dozdevno nevarnost, ki mu ni dala spati, ki ga je navdajala s strahom noč in dan. Delal je in se trudil, in dasi je bil slab, dasi so mu moči pojemale, ni nič več mislil, da bi šel še kdaj na dopust . . .

Po njegovem životu se je prelival pekoč ogenj. Njegova kri je bila kakor goreča lava . . . Neprenehoma ga je mučila žeja. Čutil se je bolnega, ali bilo je čudno! Če se je pogledal v ogledalu, ni bilo videti znakov bolezni na njegovem obrazu. Nasprotno, v licu je žarel, a da je to samo odsev tistega pogubnega notranjega ognja, tega ni vedel. In tako je često sam dvojil, da je bolan. In ta neskladnost med videzom in istinitostjo ga je še bolj vznemirjala. To, kar je opazal na sebi, je bilo v živem nasprotju s tem, kar je čutil. A ker sodijo ljudje samo po tem, kar vidijo, si ni upal nikomur potožiti. Obdolžili bi ga morda, da simulira. In delal je in se trudil in včasih je bil uverjen, da more samo on, samo on odvrniti tisto — nevarnost . . .

Često se mu je vrtelo po glavi. Kadar je stal poleg vlaka, je čul le njegovo bobnenje, videl samo neko premikanje, a razločeval ni ničesar. Opravljal je svoj posel kakor v snu, in ko je bil vlak mimo,

se mu je zdelo včas, kakor bi bil kdo drug namesto njega dovršil delo, in čudil se je, da se je izteklo vse tako gladko in da se ni še nič prigodilo. Kajti, da se nekaj zgodi, je vedel . . .

Dostikrat pa je pozabil, da je vlak že odpihal. Bil je že zopet v pisarni, ko ga je izpreletela misel: „Kaj delaš tu? Zamudil boš?“

Planil je pokoncu in v smrtnem strahu hitel ven. Zunaj ni bilo nič, oddahnil si je, vrnil se v pisarno, a čez par hipov se je zopet splašil . . .

Bolj in bolj je vrelo v njem in njegovo sovraštvo do one črne pošasti je raslo od dne do dne . . . Ha, vsak večer, vsako noč ob eni in isti uri je prihajala, režala se mu in gledala ga tako porogljivo, oglašala se tako, kakor bi ga izzivala . . . Sovražil je vse stroje od kraja, a onega s tistimi krvavimi očmi, ki je došel vedno o polnoči in ki je bil povzročil nesrečo — onega je sovražil nad vse!

Oh, ko bi ga streti mogel!

Včas je občutil vprav divji srd do njega in čudne misli so mu prešinjale od časa do časa glavo. Nekoč se ga je lotila burna želja, da bi vrgel dinamično patrono pod črnega vraga ter ga pognal v zrak . . .

Ko se je nekoliko izpametoval, ga je bilo strah lastne misli . . .

Godilo se je nekaj čudnega ž njim. Kakor v omotici je bil vedno. Svojo službo je opravljal navidezno mirno, toda z nepopisno ogorčenostjo. Dvignil bi se bil rad zoper tiranstvo, pod katerega težo je vzdihoval, a ni vedel, ni znal kako. Rad bi bil namahnil in udaril, a vedel ni koga, in tudi pravega poguma ni imel. Bal se je celo, da bi kdo njegovih misli ne uganil. Zavedal se je, da je nevaren človek, in se bal, da ne bi planili nanj ter ga pobili. Zdel se je sam sebi zločinec in včas se mu je videlo, da ga smatrajo tudi ljudje za takega. Spričo vsake besede se je stresel, vsak pogled ga je zbolel, v vsaki reči je videl nekaj posebnega, za vsakim, še tako nedolžnim in slučajnim pojavom je domneval nekaj pomembnega . . .

Vse to ga je še bolj begalo, še bolj vznemirjalo in navdajalo s še krutejšim sovraštvom do onega stvora, ki je bil, dasi mrtev produkt človeške roke, podjarmil njegovo voljo, strl njegovo moč . . .

Toda ne, njegove moči ni bil strl! Včas je čutil nekaj gigantsko silovitega v sebi . . . Kri mu je kipela, prsi se mu dvigale in pesti se mu stiskale krčevito. Včas je zavrelo v njem in z neodoljivo silo ga je gnalo, da bi se poskusil s tem — vragom! . . .

Ah, da, tej pošasti, tej grozni pošasti bi iztaknil rad oči, da bi ga ne gledale več tako . . . udaril bi jo, udaril do smrti, da bi več ne grmela tako, nikdar več ne hrskala in sopihala! . . . —

* * *

Bilo je nekoč, ko je imel zopet nočno službo. Pripravljalo se je k nevihti. Zdajpazdaj je potegnila sapa, da je zažvižgalo okoli streh, preko temnega neba pa so švigali v večjih in manjših presledkih bliski, kakor bi vihtel kdo ognjen bič. Grmenje se je čulo kakor zamolklo rohnenje lačne zverjadi iz daljave. In bilo je soparno, da se je komaj dihalo . . .

On je hodil po železničnem tiru. Bližala se je polnoč . . . tista usodna ura. Prsi so se mu burno dvigale. Včasih je položil obe roki preko njih, kakor bi se bal, da mu jih ne raznese, da mu ne eksplodirajo . . .

„Bože mili . . . Bože mili!“ je vzdihnil zdajpazdaj, ne da bi bil prav vedel zakaj.

Njegovo čelo je bilo potno, kolena so se mu šibila in život je izpreletavalo konvulzivno zgibanje . . .

Ha, ta pošast, ta grozna pošast!

Kako je trepetal zopet pred njo, kako mu je pretresala mozg vsaka misel nanjo! . . . In pri tem ga je bilo sram tega strahu! . . . Še nikdar v svojem življenju se ni čutil tako ponižanega . . . Pobegnil bi bil, pobegnil . . . Pobegnil bi bil, a bil je priklenjen, prikovan! . . .

„Bože mili — kako bi bilo lahko lepo! . . .“

Še nikdar ni čutil tolikega sovraštva . . . — —

Prišli so mu zopet zločinci v Sibiriji na misel . . .

Priklenjen, prikovan . . . strt in ponižan! . . .

V njegovih prsih je vrelo . . . njegovo srce je vpilo po svobodi in po — osveti!

„Bože mili . . . —“

Ah, tiste sladke sanje, ki bi jih bilo rado sanjalo, pa jih ni smelo njegovo srce — tiste sinje višave, h katerim bi se bilo dvignilo rado, pa se ni moglo, pa se ni smelo! . . .

Ali naj traja večno to? Ali naj ne bo nikdar konec suženjstvu? . . .

Ne, ne! Konec mora biti, konec — — še nocoj!

Nestrpno je pogledaval na uro. Vsaka sekunda se mu je zdela cela večnost.

Konec, konec mora biti!

Čuj, ali ne prihaja že? . . . Ne, le grom bobni! Vendar zdajinzdaj mora biti tukaj. Še par minut, samo še kratkih par minut in — konec bo! . . .

Zdaj — zdaj . . . ! Bliža se — prihaja! . . .

Stisnil je pesti, dvignil jih kvišku . . .

Nič? . . . Ali še vedno ne pride . . . ali še vedno ne pride? . . .
Čuj — zdaj!

Žvižg in ropot! , Ha, kako drevi spet proti njemu in kako ga
gleda, gleda s tistimi krvavimi očmi . . . Proklete, stokrat proklete
te oči! . . .

Ali zdaj bode konec, zdaj se odloči! Čakaj . . . čakaj . . . zdaj . . . —

S škrtajočimi zobmi in sikajočim glasom je skočil tja in se
zapodil kletemu sovražniku nasproti. Napel je vse svoje moči in
dvignil je pest, kakor bi hotel z enim edinim udarcem zdrobiti
svojega nasprotnika . . .

Ha, zdaj . . . zdaj! . . .

Trčila sta skup, toda stroj je bil tudi to pot močnejši od njega.
Izginil je pod njim, kakor bi ga bila pogoltnila temna pošast. . . —

Regrut?

Bridka sablja, bridka puška,	Prva krog pasu objema,
ljubi dve zdaj ljubim jaz,	druga rame se tišči,
ko sem ljubil samo eno,	vrag ju vzemi — hladni ljubi!
bogme — bil je lepši čas!	Taka nisi bila ti!

Matija Skalar.

Tvoje oči.

Morje skrivnostno, morje globoko
tvoje so lepe oči —
duša vsa moja vdana, ljubeča
često v njegovo se dno potopi. —

In iz skrivnostnega morja jaz dvigam
svetlih draguljev zaklad,
kadar iz tvojih oči se napijem
upov prelestnih, blestečih se nad . . .

Kristina.

